

Pénzügyi intézményrendszer Magyarországon 2019

DOI 10.35511/978-963-334-336-4

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

Sopron, 2019

Szerkesztők:

Kovács Tamás, Szóka Károly, Varga József

Szakmai lektor:

Parragh Bianka

Szerzők:

Baranyi Aranka
Bartók János
Fóriánné Horváth Margit
Für István
Gál Veronika Alexandra
Gulyás Éva
Hegedűs Mihály
Kómár András
Kovács Róbert
Kovács Tamás

Moizs Attila
Parádi-Dolgos Anett
Pataki László
Sipiczki Zoltán
Szarka Gábor
Szóka Károly
Tatay Tibor
Tóth Gergely
Varga József
Végh Richárd

Nyelvi lektor: Tompáné Székely Zsófia

Technikai szerkesztő: Horváthné Józsa Ágnes

A könyv a Soproni Egyetem és a Magyar Nemzeti Bank közötti együttműködés keretében, a Magyar Nemzeti Bank támogatásával készült.

Kiadja: Soproni Egyetem Kiadó
9400 Sopron, Bajcsy-Zsilinszky u. 4.

Felelős kiadó: Dr. Alpár Tibor László kutatási és külügyi rektorhelyettes

© Soproni Egyetem Kiadó

Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Simon László vezérigazgató

ISBN 978-963-334-335-7 (nyomtatott)
ISBN 978-963-334-336-4 (elektronikus)

DOI 10.35511/978-963-334-336-4

Minden jog fenntartva.

3. Bankok működése a Hitelintézeti törvény alapján

Egy nemzetgazdaság bankrendszerének szabályozása összetett folyamat, ráadásul egy országban a bankok alapvetően nemcsak „nemzeti” keretek között tevékenykednek, hanem határon átnyúló tevékenységeket is folytatnak. Emellett a szabályozási tevékenységet intézményi, jogi és kulturális tényezők, nemzetközi szerződésekből származó kötelezettségek is meghatározzák. Annak ellenére, hogy léteznek nemzeti és regionális sajátosságok a bankszabályozásban, megfigyelhető egy világszintű tendencia és a szabályozásban meghatározó a nemzetközi együttműködés. A bankok szabályozása – tértől, időtől függően – mindig egyfajta megállapodás az állam és a bankok között. Tapasztalati úton megállapítható, hogy a bankszabályozási reguláció (majd a dereguláció...) előírásait alapvetően a pénzügyi és gazdasági válságok írták, a bankpánikok voltak ezen szabályozások fő mozgatórugói. (Barna et al., 2019)

3.1. Helyzetkép a magyar hitelintézeti szektor intézményi összetételéről (2018. IV. negyedév)

Az MNB által felügyelt 13 bankcsoportból, 13 egyedi hitelintézetből és prudenciális szempontból hitelintézetnek minősülő 2 pénzügyi vállalkozásból, valamint 9 fióktelepből álló hitelintézeti szektor 42 111 milliárd forintot kitevő konszolidált eszközállománya az elmúlt három év alatt átlagosan évi 7,3%-kal bővült. A bővülésben jelentős szerepe volt a legnagyobb részarányt képviselő bankcsoport regionális terjeszkedésének is. A belföldi irányítású hitelintézetek eszközállomány alapján számított részesedése ezen időszak alatt lényegében nem változott, 55,4 %. A külföldi irányítású bankokon belül az euróövezeti (EKB SSM felügyelet alatt álló) anyabankok által irányított intézmények részaránya meghatározó, 82%-os. Kis mértékben, de tovább folytatódott a bankszektor koncentrációja, az 5 legnagyobb bank eszközállományon belüli részesedése az elmúlt egy év alatt 60,8%-ról 61,6%-ra nő. (2014 végén ez az érték még 58,0% volt.) A bankcsoportok, egyedi hitelintézetek, illetve fióktelepek száma 2018 során nem változott (MNB, 2019a).

Hitelintézet		2016.12.31. Auditált		2017.12.31. Auditált		2018.12.31. Előzetes	
		Hitelintézetek száma (db)	Eszköz arány (%)	Hitelintézetek száma (db)	Eszköz arány (%)	Hitelintézetek száma (db)	Eszköz arány (%)
1.	Összesen	40	100,0	37	100,0	37	100,0
1.1	Nagy méretűek	8	75,3	8	75,9	9	80,9
1.2	Közepes méretűek	9	19,8	9	18,9	7	13,1
1.3	Kis méretűek	23	4,9	20	5,1	21	6,0
2.1	Bankcsoportok	12	78,7	12	79,2	13	81,3
2.2	Egyedi hitelintézetek	18	12,1	16	11,3	15	9,8
2.3	Fióktelepek	10	9,2	9	9,5	9	8,9
3.1	Belföldi irányítású	15	54,8	14	55,7	14	55,4
3.2	Külföldi irányítású	25	45,2	23	44,3	23	44,6

1. táblázat: A Magyar Nemzeti Bank által felügyelt hitelintézetek száma, 2016-2018

Forrás: MNB (2019a)

3.2. A magyar hitelintézeti szektor szabályozási háttere¹

A 1996. évi CXII. törvény (régí Hpt.) 1996-os elfogadása óta számos alkalommal módosításra került, amely töredezetté és helyenként kevésbé átláthatóvá tette a jogszabályt. Emellett a 2013/36/EU tőkekövetelmény irányelv és az 575/2013/EU tőkekövetelmény rendeletnek való megfelelés a hazai hitelintézeti szabályozási keretek teljes újragondolását igényelte (Ligeti-Pesuth-Varga, 2019). Mindezek következtében indokolt volt egy új banktörvény, a 2013. évi CCXXXVII. törvény (Hpt.) megalkotása és elfogadása. Az új Hpt. a korábbi szabályok alapjaira épül, és ennek keretében kerül kiegészítésre az uniós jogszabályok által leginkább érintett prudenciális követelményekkel, különösen a tőkepufferek bevezetése, a vállalatirányítási és kockázatkezelési szabályok előírása, valamint a felügyeleti szabályok változása terén. Az új Hpt. számos rendelkezése azonban – úgy, mint az általános rendelkezések, az engedélyezésre, tevékenységre és működésre vonatkozó szabályok, titoktartásra, összevont alapú felügyeletre, tulajdonjog gyakorlására, irányításra és ellenőrzésre vonatkozó rendelkezések, a felügyeleti kérdések, az Országos Betétbiztosítási Alapra, az önkéntes betét- és intézménybiztosításra, számvitelre és könyvvizsgálatra, valamint fogyasztóvédelemre

¹ A jelen fejezet összeállítása a 2013. évi CCXXXVII. törvény (Hpt.) szövegének és indoklásának felhasználásával történt.

vonatkozó előírások – a korábbi szabályokon alapulnak, amelyek esetén csak kisebb módosításokra volt szükség.

A Hpt. 1. §-ban a törvény tárgyi hatálya alá vonja a Magyarország területén végzett pénzügyi szolgáltatási, kiegészítő pénzügyi szolgáltatási és bankképviselési tevékenységet, valamint a Magyarország területén székhellyel rendelkező hitelintézet külföldön végzett pénzügyi szolgáltatási, illetőleg kiegészítő pénzügyi szolgáltatási és bankképviselési tevékenységét, függetlenül attól, hogy azt milyen formában működő gazdasági társaság végzi. E törvény rendelkezései alkalmazandók továbbá a magyar hatóság által ellátott, e törvényben meghatározott felügyeleti tevékenységre is. A törvény hatálya viszont nem terjed ki a külföldi bankfelügyeleti hatóság Magyarországon végzett felügyeleti tevékenységére, így biztosítja az Európai Unióban kialakult felügyeleti felelősség megosztásának érvényesülését, és a székhely szerinti ország felügyeleti szerve elsődleges felelősségének meghatározását.

A nemzetközi banktevékenység felügyeletéhez szükséges, hogy a Felügyeletnek meglegyen a megfelelő felhatalmazása arra, hogy a törvény előírásainak betartását ellenőrizze abban az esetben is, ha a tevékenységet a hitelintézet külföldön folytatja. A törvény ezzel a kiterjesztéssel egyben a lehetőséget is megadja arra, hogy a Magyarországon bejegyzett hitelintézetek tevékenységüket külföldön is folytathassák, amennyiben arra vonatkozóan külön engedéllyel rendelkeznek, illetve ehhez kapcsolódóan kiterjeszti a felügyeleti jogkört és arra is megadja a lehetőséget, hogy a Felügyelet az ilyen tevékenységet az e törvényben meghatározott felügyeleti tevékenység körében ellenőrizze. Az EU-n belüli szabad tőkeáramlás és a szolgáltatásnyújtás szabadságának biztosítása lehetővé teszi, hogy az Unión belül a székhely szerinti ország felügyeleti felelőssége alapján történjen a hitelintézetek tevékenységének szabályozása és felügyelete, vagyis a magyar hatóságnak egyben kötelessége is a Magyarországon bejegyzett székhelyű hitelintézetnek a más EU országokban végzett tevékenységét felügyelni, míg az EU országbeli hitelintézetek magyarországi tevékenységét az EU országbeli felügyeleti hatóság felügyeli.

A Hpt. 2. § részletesen megállapítja azt a személyi és tárgyi kört, amelyekre a törvény rendelkezéseit nem kell alkalmazni. A személyi körbe tartozik a törvény 1. számú mellékletében felsorolt pénzügyi intézményeknek a Magyarország

területén folytatott tevékenysége, az elkülönített állami pénzalapok, a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt., a jogszabály alapján létrehozott Diákhitel Központ, továbbá a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány Országos Mikrohitel Alapból történő pénzkölcsön nyújtási tevékenysége, valamint a megyei és fővárosi vállalkozásfejlesztési alapítványok mikrohitelzési tevékenysége. A törvény tárgyi hatálya alóli mentességet az államháztartás működéséhez szükséges forrásgyűjtési tevékenység, illetve a működéshez kapcsolódó pénzforgalom szabályai külön törvényben való meghatározottsága indokolja, ezért arra a törvény rendelkezései nem terjednek ki, hiszen ezekre a tevékenységekre egyébként sem alkalmazhatók a hitelintézet működésére vonatkozó szabályok. Az MNB az állam bankja és a bankok bankja szerepköréből adódóan végez olyan tevékenységeket, amelyek ugyan tartalmilag megfelelnek az e törvényben definiált pénzügyi szolgáltatási tevékenységnek, például vezeti a hitelintézetek számláit, hitelt nyújt, váltót viszontleszámítol, de ezen tevékenységére a Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény előírásait kell alkalmazni.

3.3. A pénzügyi szolgáltatás és kiegészítő pénzügyi szolgáltatás

A Hpt. a pénzügyi szolgáltatások két típusát különbözteti meg. Az elhatárolás ismérve az, hogy a 3. § (1) bekezdésben meghatározott tevékenységeket, az ún. pénzügyi szolgáltatásokat, – a pénzügyi szolgáltatások közvetítése (ügynöki tevékenység) kivételével – kizárólag pénzügyi intézménynek minősülő jogi személyek végezhetik. Ezek a tevékenységek a jellegükből és a kockázatukból adódóan megkövetelik, hogy azokat csak olyan személyek végezhessek, akiknek tevékenységére részletes prudenciális és felügyeleti előírások vonatkoznak. Pénzügyi szolgáltatás a következő tevékenységek üzletszerű végzése forintban, devizában vagy valutában:

- a) betét gyűjtése és más visszafizetendő pénzeszköz nyilvánosságtól történő elfogadása: pénzeszközök egyedileg előre meg nem határozott személyektől történő gyűjtése oly módon, hogy azzal a betétgyűjtő tulajdonosként rendelkezhet, de köteles azt – kamattal, más előny biztosításával vagy anélkül – visszafizetni.

- b) hitel és pénzkölcsön nyújtása:
- ba) hitelnyújtás: a hitelező és az adós között írásban létesített hitelszerződés alapján meghatározott hitelkeret rendelkezésre tartása az adós részére, jutalék ellenében és a hitelező kötelezettségvállalása meghatározott szerződési feltételek megléte esetén a kölcsönszerződés megkötésére vagy egyéb hitelművelet végzésére,
 - bb) pénzkölcsönnyújtás: pl. a hitelező és az adós között létesített hitel- vagy kölcsönszerződés alapján a pénzösszeg rendelkezésre bocsátása, amelyet az adós a szerződésben megállapított időpontban – kamat ellenében vagy anélkül – köteles visszafizetni,
 - bc) a hitel és pénzkölcsön nyújtására irányuló pénzügyi szolgáltatási tevékenység a hitelképesség vizsgálatával, a hitel és kölcsönszerződések előkészítésével, a folyósított kölcsönök nyilvántartásával, figyelemmel kísérésével, ellenőrzésével, a behajtással kapcsolatos intézkedéseket is magában foglalja;
- c) pénzügyi lízing: az a tevékenység, amelynek során a lízingbeadó a tulajdonában lévő ingatlant vagy ingó dolgot, illetve vagyoni értékű jogot a lízingbevevő határozott idejű használatába adja oly módon, hogy a használatba adással a lízingbevevő
- viseli a kárveszély átszállásából származó kockázatot,
 - a hasznok szedésére jogosulttá válik,
 - viseli a közvetlen terheket (ideértve a fenntartási és amortizációs költségeket is),
 - jogosultságot szerez arra, hogy a szerződésben kikötött időtartam lejártával a lízingdíj teljes tőketörlesztő és kamattörlesztő részének, valamint a szerződésben kikötött maradványérték megfizetésével a dolgon ő vagy az általa megjelölt személy tulajdonjogot szerezzen. Ha a lízingbevevő nem él e jogával, a lízing tárgya visszakerül a lízingbeadó birtokába. A felek a szerződésben kötik ki a lízingdíj tőkerészét, – amely a lízingbe adott vagyontárgy, vagyoni értékű jog szerződés szerinti árával azonos –, valamint kamatrészét és a törlesztésének ütemezését;
- d) pénzforgalmi szolgáltatás nyújtása:
- da) a fizetési számlára történő készpénzbefizetést lehetővé tevő szolgáltatás, valamint a fizetési számla vezetéséhez szükséges összes tevékenység,

- db) a fizetési számláról történő készpénzkifizetést lehetővé tevő szolgáltatás, valamint a fizetési számla vezetéséhez szükséges összes tevékenység,
- dc) a fizetési műveletek fizetési számlák közötti teljesítése²,
- dd) a dc) pontban meghatározott szolgáltatás, ha a fizetési művelet teljesítése a pénzforgalmi szolgáltatást igénybe vevő ügyfél rendelkezésére álló hitelkeretéből történik,
- de) a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz – ide nem értve a csekket és az elektronikus pénzt – kibocsátása, valamint fizetési műveletek elfogadása,
- df) a készpénzátutalás,
- dg) a fizetés-kezdemenyezési szolgáltatás,
- dh) a számlainformációs szolgáltatás;
- e) elektronikus pénz kibocsátása: az elektronikus pénz kibocsátójával szembeni követelés által megtestesített, elektronikusan tárolt – ideértve a mágneses tárolást is – összeg, amelyet pénzeszköz átvétele ellenében bocsátanak ki a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló törvényben meghatározott fizetési műveletek teljesítése céljából és amelyet az elektronikus pénz kibocsátóján kívül más természetes és jogi személy, jogi személyiség nélküli gazdasági társaság és egyéni vállalkozó is elfogad;
- f) olyan papír alapú készpénz-helyettesítő fizetési eszköz (például papír alapú utazási csekk, váltó) kibocsátása, illetve az ezzel kapcsolatos szolgáltatás nyújtása, amely nem minősül pénzforgalmi szolgáltatásnak;
- g) kezesség és garancia vállalása, valamint egyéb bankári kötelezettség vállalása;
- h) valutával, devizával – ide nem értve a pénzváltási tevékenységet –, váltóval, illetve csekkel saját számlára vagy bizományosként történő kereskedelmi tevékenység;
- i) pénzügyi szolgáltatás közvetítése:
 - ia) kiemelt közvetítői tevékenység: pénzügyi intézménnyel kötött megbízási szerződés alapján, a pénzügyi intézmény nevében, javára és kockázatára, pénzügyi szolgáltatás, kiegészítő pénzügyi szolgáltatás nyújtásának, szolgáltatásra irányuló szerződés megkötésének elősegítésére irányuló tevékenység, ideértve a pénzügyi intézmény nevé-

² A fizetési forgalomról bővebben ld. Varga (2011).

- ben, javára és kockázatára történő kötelezettségvállalást vagy a szerződés megkötését is;
- ib) ügynöki tevékenység: pénzügyi intézménnyel kötött megbízási szerződés alapján pénzügyi szolgáltatás, kiegészítő pénzügyi szolgáltatás nyújtásának, ilyen szolgáltatásra irányuló szerződés megkötésének elősegítésére irányuló tevékenység, amelynek során a pénzügyi intézmény kockázatára önállóan kötelezettséget nem vállalnak, szerződést nem kötnek;
 - ic) pénzforgalmi közvetítői tevékenység: az egyes fizetési szolgáltatókról szóló törvényben meghatározott tevékenység;
 - id) alkuszi tevékenység: pénzügyi szolgáltatást igénybe venni szándékozó ügyféllel kötött megbízási szerződés alapján és nevében pénzügyi intézménnyel történő pénzügyi szolgáltatási szerződés kiválasztására, megkötésének elősegítésére irányuló tevékenység, amely nem terjed ki az ügyfél nevében, javára történő kockázatvállalásra;
 - ie) elzáloghitel közvetítői tevékenység: az a), b) vagy d) pontban foglalt tevékenységnek a jelzáloghitelhez vagy a fogyasztónak nyújtott ingatlanra vonatkozó pénzügyi lízinghez kapcsolódó végzése;
 - j) letéti szolgáltatás (pénzösszegek az ügyfél megbízásából, elkülönített letéti számlán kamatra vagy kamat nélkül történő elhelyezése és kezelése, jogszabályban rögzített feltételek szerint) ill. széfszolgáltatás (az ügyféllel kötött megállapodás alapján állandóan őrzött helyiségben széf rendelkezésre bocsátása, melybe értékeit az ügyfél maga helyezi el és veszi ki);
 - k) hitelreferencia szolgáltatás:
 - ka) banktitkot nem sértő bankinformáció díjazás ellenében történő nyújtása vagy
 - kb) a központi hitelinformációs rendszerről szóló törvényben meghatározott központi hitelinformációs rendszert kezelő pénzügyi vállalkozás által történő adatkezelés;
 - l) követelésvásárlási tevékenység: követelésnek – a kötelezett kockázatának átvállalásával vagy anélkül történő – megszerzése, megelőlegezése (ideértve a faktoringot és a forfetírozást is), valamint leszámítolása, függetlenül attól, hogy a követelés esedékességének nyilvántartását és a kintlévőségek beszedését ki végzi.

A pénzügyi szolgáltatási tevékenységek másik típusába az ún. kiegészítő pénzügyi szolgáltatások tartoznak. Ezek a tevékenységek ugyanis jelentősen kötődnek az egyéb, engedélyhez kötött pénzügyi szolgáltatási tevékenységekhez, de ugyanígy szorosan kapcsolódhatnak más tevékenységhez is. Ezeket a tevékenységeket nem pénzügyi intézmények is végezhetik, és amennyiben kizárólag kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységet végeznek, a szigorú bankbiztonsági előírások alkalmazása nem indokolt. Kiegészítő pénzügyi szolgáltatás a következő tevékenységek üzletszerű végzése forintban, valutában, illetve devizában:

- a) pénzváltási tevékenység: külföldi fizetőeszközök adásvétele a törvényes fizetési eszköz ellenében, valamint külföldi fizetési eszközök adásvétele külföldi fizetési eszközök ellenében. Nem minősül pénzváltási tevékenységnek a pénzforgalmi szolgáltatáshoz kapcsolódó pénznemek pénzforgalmi szolgáltató által történő átváltása, a külföldi pénznemre szóló, forgalomban lévő vagy forgalomban lévőre még átcserélhető pénzürmék és bankjegyek numizmatikai célú forgalmazása, valamint belkereskedelemben az áruval vagy szolgáltatással kapcsolatos ügyletekre vonatkozó fizetések teljesítése;
- b) fizetési rendszer működtetése: elszámolási, illetve kiegyenlítési rendszer, amely a fizetési műveletek feldolgozására, elszámolására vagy teljesítésére megállapodásban vagy szabványban rögzített eljárásokat, valamint egységes szabályokat alkalmaz;
- c) pénzfeldolgozási tevékenység: bankjegyek és pénzürmék tételes megszámlálása, valódiság és forgalomképesség szempontjából történő ellenőrzése, továbbá az újra forgalomba hozható bankjegyekötegek és pénzürmételek kialakítása;
- d) pénzügyi ügynöki tevékenység a bankközi piacon: bankközi piaci résztvevők közötti forint-, illetve devizahitel és betétügylet, deviza-adásvétel közvetítése annak érdekében, hogy a hitelintézetek, továbbá más bankközi piaci résztvevők az erre irányuló jogügyleteket egymással közvetlenül megkössék;
- e) forgatható utalvány kibocsátására irányuló tevékenység: pénzeszköz ellenében a forgatható utalványnak³ az utalványkibocsátó által közvetlenül vagy

³ *Forgatható utalvány: minden olyan, az utalványkibocsátóval szembeni pénzkövetelést megtestesítő bankjegynek, készpénz-helyettesítő fizetési eszköznek és értékpapírnak nem minősülő, átruházható és többször felhasználható, papír alapú fizetési eszköz, amely áruk vagy szolgáltatások ellenértékének a kiegyenlítésére szolgál. A forgatható utalványokról ld. Varga (2016) és Varga (2018).*

- utalványforgalmazó útján az utalványbirtokos rendelkezésére bocsátása;
- f) hitel-tanácsadási tevékenység: új kiegészítő pénzügyi szolgáltatás, amely jelzáloghitelhez vagy fogyasztónak nyújtott ingatlanra vonatkozó pénzügyi lízinghez kapcsolódó személyre szabott ajánlások nyújtását jelenti.

A törvény ezen paragrafusa egyértelműen rögzíti, hogy pénzügyi és kiegészítő pénzügyi szolgáltatás kizárólag engedéllyel végezhető. Viszont a Hpt. 5. § kimondja, hogy az engedélyhez kötöttségi általános elvtől eltérően a szolgáltatások szabad áramlása keretében az engedély kérése nem szükséges, ha más EGT-állam felügyeleti hatósága a vonatkozó engedélyeztetési eljárást már lefolytatta. Ugyanakkor a pénzügyi intézménynek nem minősülő vállalkozás csoportfinanszírozást a Felügyelet engedélye nélkül is végezhet.

3.4. A pénzügyi intézmények: a hitelintézet és szervezeti formái, valamint a pénzügyi vállalkozás

A Hpt. alapján pénzügyi szolgáltatást alapvetően pénzügyi intézmény végezhet, amely intézmény két formája a hitelintézet és pénzügyi vállalkozás. Egyes szolgáltatásokat azonban nem pénzügyi intézmény is nyújthat, így a pénzügyi szolgáltatás közvetítését végző ügynök, valamint a váltóval bizományosi, illetve kereskedelmi tevékenységet, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár részére pedig vagyionkezelést végző befektetési vállalkozás. A törvény meghatározza azt is, hogy pénzügyi intézmény milyen szolgáltatásokat végezhet üzletszerűen a pénzügyi szolgáltatási tevékenységén kívül. Ez azért szükséges, mert a törvény alapvető koncepciója, hogy pénzügyi intézmény szorosan pénzügyi szolgáltatási tevékenységeken kívül más tevékenységet ne folytathasson (szektoriális zártság elve alapján), ezért felsorolja azokat a tevékenységeket, amelyek kivételt képeznek az általános tilalom alól. A törvény továbbá a fizetési rendszert működtető vállalkozás esetében enyhébb szabályt ír elő, így egyéb tevékenységek végzését is lehetővé teszi, amennyiben ezen tevékenysége a főtevékenység végzését nem befolyásolja hátrányosan.

A Hpt. 8. § alapján betétgyűjtési és pénzváltási tevékenységet Magyarországon kizárólag hitelintézet végezhet, és – bank vagy állam által a visszafizetésre vállalt kezesség vagy garancia nélkül – kizárólag hitelintézet jogosult a saját tőkéjét meghaladó mértékben visszafizetendő pénzeszköznek a nyilvánosság-

tól való gyűjtésére. Pénzeszköznek a nyilvánosságtól való gyűjtésére nemcsak betétgyűjtés formájában van lehetőség, hanem más módon, például kötvénykibocsátás útján is. A törvény ezáltal nemcsak a betétesek, hanem más pénzeszköz tulajdonosok részére is biztonságot kíván nyújtani azzal, hogy csak olyan intézmények számára teszi lehetővé a saját tőkét meghaladó mértékű pénzeszközgyűjtést, amelyek az e törvényben meghatározottak szerinti felügyelet alá tartoznak, rendszeres ellenőrzés alatt állnak, illetve olyan prudenciális szabályok vonatkoznak rájuk, amelyek jelentősen csökkentik a náluk elhelyezett pénzeszközök kockázatát.

A törvény a hitelintézetek típusai között az általuk végezhető tevékenységek szerint tesz különbséget. Eszerint hitelintézet lehet bank, szakosított hitelintézet vagy szövetkezeti hitelintézet (takaré-, illetőleg hitelszövetkezet):

- A bank az a hitelintézet, amely üzletszerűen betétet gyűjt, hitel és pénzkölcsönt, valamint pénzforgalmi szolgáltatást üzletszerűen nyújt, továbbá csak bank kaphat engedélyt arra, hogy az összes pénzügyi szolgáltatási tevékenységet együttesen végezhesse.
- A szakosított hitelintézet külön törvényi szabályozásnak megfelelően jogosult a pénzügyi szolgáltatási, illetőleg kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenységek meghatározott körének végzésére, azonban nem jogosult a pénzügyi szolgáltatási tevékenységek teljes körét együttesen végezni.
- A szövetkezeti hitelintézet széles körben folytathat pénzügyi szolgáltatási tevékenységet, azonban nem kaphat engedélyt hitelreferencia szolgáltatás folytatására, fizetési rendszer működtetésére, pénzfeldolgozási tevékenységre és forgatható utalvány kibocsátására. A szövetkezeti hitelintézet sajátos formáját képező hitelszövetkezet a felsorolt pénzügyi szolgáltatásokat csak saját tagjai körében végezheti, ide nem értve a pénzváltási tevékenységet, amelyet tagjain kívül is folytathat.

A Hpt. szerint azon pénzügyi intézmények tekintendők pénzügyi vállalkozásnak, amelyek a pénzügyi szolgáltatások meghatározott körét végezhetik, mivel betétgyűjtésre és más visszafizetendő pénzeszközöknek nyilvánosságtól való gyűjtésére (saját tőkét meghaladó mértékben) nincs jogi felhatalmazásuk. További kategóriájuk a pénzügyi holding társaság⁴. Sajátos pénzügyi vállalkozás-

⁴ Az 575/2013/EU rendeletben ekként meghatározott fogalom: olyan pénzügyi vállalkozás, amelynek leányvállalatai kizárólag vagy nagy részben intézmények vagy pénzügyi vállalkozások, és a leányvállalatok közül legalább egy intézmény, és amely nem minősül vegyes pénzügyi holding társaságnak.

ként jelenik meg a pénzügyi ügynöki tevékenységet végző vállalkozás, mivel e tevékenység csak kizárólagosan folytatható, tehát emellett más tevékenység végzésére a törvény nem ad lehetőséget.

3.5. A hitelintézetek alapításának és működésének, illetve egyes tevékenységeinek engedélyezése

A szabályozás versenysemlegességet biztosít, hiszen a pénzügyi szolgáltatói tevékenység végzését engedélyhez köti, függetlenül attól, hogy azt milyen vállalkozási formában végzik.⁵

A Hpt. 11. § (1) bekezdése elrendeli, hogy bank és szakosított hitelintézet részvénytársaságként vagy fióktelepként, szövetkezeti hitelintézet szövetkezetként, illetőleg – banknak vagy szakosított hitelintézetnek minősülő – részvénytársaságként, pénzügyi vállalkozás részvénytársaságként, szövetkezetként, alapítványként vagy fióktelepként működhet.

A pénzügyi szolgáltatási tevékenységek kiemelt kockázata megköveteli, hogy az adott intézmény működéséhez megfelelő minimális induló tőkével rendelkezzen. Ez azzal jár, hogy az alapításkori minimális jegyzett tőke követelmény jóval meghaladja a részvénytársaságtól vagy szövetkezettől megkövetelt általános minimumot. A pénzügyi szolgáltatások teljes körének végzésére jogosult bank legalább kettő milliárd forint induló tőkével alapítható. Szövetkezeti hitelintézet – kizárólag szövetkezeti formában – legalább háromszázmillió forint induló tőkével alapítható, és a pénzügyi vállalkozások esetében ötvenmillió forintos minimális jegyzett tőke követelmény az előírás. Pénzügyi intézmény alapításához az induló tőkét kizárólag pénzbeni hozzájárulással lehet teljesíteni, ami kizárja a tárgyi eszközök nem pénzbeli hozzájárulásként történő bevitelét, illetve az immateriális javakkal történő jegyzett tőke befizetést vagy emelést. Az alapításhoz hasonlóan a tőkeemelésre is ezek az előírások vonatkoznak. Ezek a szabályok, elősegítik, hogy a hitelintézetek tőkéje csak olyan elemeket tartalmazzon, amelyek egy esetleges válság esetén a betétesek és hitelezők kielégítését lehetővé teszik. A jegyzett tőkét kizárólag olyan hitelintézetnél lehet befizetni, amely nem vesz részt az ala-

⁵ Az engedélyezési eljárásokban a kérelmeket, bejelentéseket az MNB honlapján, az ERA felületen az E-ügyműködés Engedélyezés szolgáltatáson belül található elektronikus űrlapokon kell benyújtani, a mellékletek hiteles elektronikus másolatának csatolásával. Az MNB döntései, hiánypótlási felhívásai, tájékoztatásai és egyéb közlései a kézbesítési tárhelyen való elhelyezéssel kerülnek kézbesítésre a pénzügyi szervezetek, illetve jogi képviselőik részére.

pításban, ezáltal jobban ellenőrizhető a tőkeemeléshez szükséges pénz megléte és forrása. Igazolni kell azt is, hogy a jegyzett tőke befizetéséhez szükséges összeg az alapításban résztvevő személy törvényes jövedelméből származik.

A Hpt. tételesen felsorolja azokat a tevékenységeket, amelyek végzéséhez a Felügyelet engedélye szükséges a hitelintézetek számára. Eszerint a jogszabály előírása alapján elkülönül egymástól a hitelintézet alapításához és működési tevékenységének megkezdéséhez kiadott engedély.

A törvény 18. §-ban kifejtésre kerül az alapítási engedély részletszabályozása. Az alapítási engedélykérelemben a hitelintézetnek vagy a pénzügyi vállalkozásnak fel kell tüntetnie mindazokat az információkat, amelyek a piacra lépés lehetőségének elbírálásához szükségesek. Annak érdekében, hogy ezeknek az információknak a köre egyértelműen behatárolva legyen, a törvény részletesen felsorolja az alapítási engedély iránti kérelem kötelező kellékeit és tartalmát. Ezek között szerepel az alapító okirat, a tervezett működési terület pontos meghatározása, a jegyzett tőke befizetésére vonatkozó információk, valamint a szervezeti felépítésre, irányításra és döntésre vonatkozó adatok, illetve az ellenőrzés rendjének a bemutatása.

A törvény az engedély megadásánál mérlegelési jogkört biztosít a Felügyelet számára, teret adva ezzel a piacra lépés szigorú kontrolljának. Az engedélykérelem elutasításának szabályait tartalmazza a 30. §. Az alapítás iránti kérelmet a törvény alapján kell elutasítani a Felügyeletnek érdemi vizsgálat nélkül, ha a kérelmező az engedélyezési eljárásban félrevezette azzal, hogy megtévesztő vagy valótlan adatot közölt, az alapítani kívánt pénzügyi intézmény nem felel meg a törvényben foglalt követelményeknek (pl. nincs meg a jegyzett tőkéhez szükséges összeg, más társasági formában alapították stb.), devizakülföldi kérelmező esetén pedig, ha nem rendelkezik kézbesítési megbízással stb.

Az alapítási engedély alapján a hitelintézet a banküzem létesítésével kapcsolatos tevékenységet végezhet (MNB 2019b). Hitelintézet működésének megkezdéséhez az alapítási engedély megadása nem elegendő, hanem a tevékenységi engedélyt is meg kell szereznie. A hitelintézet alapítását engedélyező határozat érvényét veszti, ha a tevékenységi engedély iránti kérelmet a határozat kézhezvételétől számított hat hónapon belül a hitelintézet nem nyújtja be az MNB-hez. A határidő elmulasztása miatt igazolásnak helye nincs (MNB 2019c). Ahhoz,

hogy a hitelintézet a működését megkezdhesse, be kell mutatnia a jegyzett tőke 100%-os befizetésére vonatkozó igazolást azzal, hogy a belőle történt felhasználás az alapítás, illetőleg a működés megkezdését szolgálta, a fontosabb tulajdonosai azonosítására alkalmas adatokat, az első három évre vonatkozó üzleti tervét, a személyi és tárgyi feltételek biztosítására vonatkozó tervét, általános szerződési feltételeinek és üzletszabályzatának tervezetét, tevékenysége megkezdésének időpontjára vonatkozó nyilatkozatát. A Felügyelet a betét gyűjtésére vonatkozó engedélyt csak az esetben adja meg, ha az adott hitelintézet csatlakozik az Országos Betétbiztosítási Alaphoz, ezért a működési engedély iránti kérelem benyújtásakor az Országos Betétbiztosítási Alaphoz való belépési nyilatkozatot is mellékelni kell. Információkat kell szolgáltatnia a kérelmezőnek arról is, hogy az adott hitelintézet közvetlenül vagy közvetve csatlakozik a hitelintézetek közötti országos fizetési rendszerhez, és az ehhez szükséges informatikai háttérrel biztosítani tudja. A hitelintézetnek nyilatkoznia kell továbbá, hogy a Felügyelet által előírt adatszolgáltatások teljesítésére felkészült, és be kell nyújtania a számviteli rendjére vonatkozó szabályainak részletes tervezetét is. Fontos – a megbízható működést elősegítő – a központi hitelinformációs rendszer kialakítása, amelyhez a hitelintézeteknek csatlakozniuk kell. Az erről szóló nyilatkozatot szintén a kérelemmel együtt kell benyújtani.

A már működő pénzügyi intézmények tevékenységi körük módosítása során mindazon igazolásokat kötelesek a Felügyelethez az engedély iránti kérelemmel egyidejűleg benyújtani, amelyekkel igazolni lehet, hogy a kérelmező megfelel azoknak a további személyi és tárgyi feltételeknek, amelyek az új tevékenység végzéséhez szükségesek.

A hitelintézetek egyesülésére és szétválására külön szabályok vonatkoznak, amelyek teljesülését a Felügyelet ellenőrzi, és az egyesüléshez, illetve szétváláshoz szükséges engedélyt csak abban az esetben adja meg, ha ezek a feltételek teljesülnek. Ugyanis a hitelintézetek egyesülésével, illetve szétválásával új hitelintézet, illetve hitelintézetek jönnek létre, amelyek esetében szintén biztosítani kell, hogy azok azonos feltételek alapján alakulhassanak meg.

A törvény a Felügyelet engedélyéhez köti többek között a hitelintézet alapszabályának módosításának kiemelt eseteit, a befolyásoló részesedés megszerzését, illetőleg növelését is. Részletes információszolgáltatási kötelezettség vonatkozik

azokra a személyekre, akik az alapítás alatt lévő pénzügyi intézményben befolyásoló részesedést kívánnak szerezni. Ezek az információk annak elbírálásához szükségesek, hogy a leendő tulajdonos mennyiben képes a hitelintézetben a szükséges tulajdonosi ellenőrzést elvégezni, illetve annak megállapításához, hogy a tulajdonos hogyan képes menedzselni eddigi befektetéseit, és fennáll-e annak a veszélye, hogy a tulajdonos a hitelintézetet az egyéb vállalkozásai finanszírozására kívánja felhasználni.

A hitelintézet igazgatóságának, felügyelőbizottságának elnökévé, vagy tagjává történő megválasztáshoz illetőleg ügyvezetőjének történő kinevezéséhez szintén a Felügyelet engedélye szükséges.

A hitelintézetek válságkezelése során biztonsági okokból sor kerülhet a hitelintézetnél elhelyezett betétállomány teljes egészének vagy egy részének átruházására egy másik hitelintézet számára. A külföldi gyakorlat szerint a betéteseknek a betétbiztosítás által garantált betéteit bankválság esetén gyakran azonnal egy másik bankhoz irányíthatják, és ekkor a betétbiztosítási összegek nagy része a gyakorlatban kifizetésre sem kerül, hanem változatlan feltételekkel betétként a másik bankhoz kerül át. Az ilyen lépések megtételéhez szintén a Felügyelet engedélye szükséges. A törvény a fióktelep formájában működő hitelintézetekre is engedélyezési kötelezettséget ír elő, azonban korlátozottabb esetkörben, lévén, hogy egyes esetek bejelentési kötelezettséggel járnak csak.

3.6. A kiadott engedély felügyeleti visszavonása

A Felügyeletnek lehetőséget biztosít a törvény arra, hogy a pénzügyi intézménynek már kiadott engedélyt visszavonhassa. Ez rendkívül súlyos szankciós lehetőség a Felügyelet számára, ezért a törvény taxatívén rögzíti azokat a feltételeket, amikor erre sor kerülhet. Így elsősorban akkor vonhatja vissza a pénzügyi intézmény engedélyét, ha azt a Felügyelet megtévesztésével vagy más jogszabálysértő eszközzel szereztek meg, a pénzügyi intézmény törvény által tiltott tevékenységet folytat, a pénzügyi intézmény súlyosan veszélyezteti ügyfelei érdekeit, illetve a pénz- és tőkepiac megfelelő működését stb. A Felügyelet a fióktelep engedélyét továbbá akkor is visszavonja, ha a székhely szerinti illetékes felügyeleti hatóság a külföldi pénzügyi intézmény engedélyét visszavonta. A hitelintézetek esetében a fentebb említetteken kívül a Felügyelet akkor is visszavonhatja a hitelintézet

tevékenységi engedélyét, ha fennáll a veszélye – vagy bekövetkezett az a lehetőség –, hogy nem tud eleget tenni kötelezettségeinek. Szintén ilyen indok lehet, ha nem vitatott tartozását az esedékességét követő öt napon belül nem egyenlítette ki, vagy vagyona az ismert hitelezők követelésének kielégítésére sem nyújtana fedezetet. A hitelintézet működési engedélyének visszavonásához szükséges a pénz-, tőke- és biztosítási piac szabályozásáért felelős miniszter jóváhagyása is. E rendelkezésre azért van szükség, mert a hitelintézet piacról való kivezetése mélyrehatóan érintheti a gazdasági folyamatokat, különösen a költségvetést, ezért az e területért felelős személy jóváhagyása feltétlenül indokolt.

3.7. A szolgáltatás nyújtásának szabadsága: másik EGT-államban történő fióktelep létesítés szabályai

A szolgáltatások nyújtásának és a letelepedés szabadsága értelmében a pénzügyi intézmények is több lehetőségből választhatnak, ha más EGT-államban is kívánnak tevékenységet folytatni. Ennek megfelelően a Hpt.-ben rögzítésre került az is, hogy a másik EGT-államban történő fióktelep létesítése milyen követelmények, feltételek és eljárás mentén történhet, valamint milyen elvárások jelennek meg a működés során. Alapvetően másik EGT-államban való fióktelep létesítése nem engedélyköteles, hanem csak bejelenteni kell. A bejelentéskor a létesítés tényén kívül rögzíteni kell a szervezeti felépítést, a végezni kívánt tevékenységeket, ismertetni kell az üzleti tervet, meg kell nevezni a fióktelepet irányító személyt és meg kell adni a fióktelep címét. Mindezt a bejelentést a hazai felügyeleti hatóság felé kell teljesíteni, amely a jogszabályi feltételeknek való megfelelés ellenőrzését követően a letelepedési szándék tényéről tájékoztatja a fogadó EGT-állam illetékes felügyeleti hatóságát, amely tájékoztatás tartalmazza a hazai betétgyűjtési szabályozási ismertetést és az anyavállalat tőkehelyzetének áttekintését. Ezt követően a fogadó állam a tevékenység végzésének feltételeiről tájékoztatja a letelepedni szándékozó intézményt. A tájékoztatási folyamat lezárultát követően az intézmény letelepedhet a fogadó államban.

3.8. Irodalomjegyzék

- Barna Piroska, Becsei András, Bógyi Attila, Csányi Péter, Csordás Katalin, Győr Tamás, Hermann Dávid, Marsi Erika, Móra Mária, Pesuth Tamás, Schenk Tamás (2018): A bankok működéséről. In: Kovács Levente – Marsi Erika (2019): Bankmenedzsment – Banküzemtan. Alapítvány a Pénzügyi Kultúra Fejlesztéséért, Budapest. (ISBN:978-963-89653-2-5)
- Indoklás a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvényhez (egységes szerkezetbe foglalta Wolters Kluwer Jogtár adatbázisa, 2019.)
- Ligeti, S.; Pesuth, T.; Varga, J. (2019): Kereskedelmi bankok. In: Kürthy, Gábor (szerk.) Pénzügytan. BUDAPEST: Budapesti Corvinus Egyetem, (2019) pp. 30-53., 24 p.
- MNB (2019a): Sajtóközlemény a hitelintézetek prudenciális adatairól 2018. IV. negyedév Budapest, 2019. március 12.
- MNB (2019b): Hitelintézetek alapításának engedélyezése; elektronikus dokumentum, <https://www.mnb.hu/letoltes/hitelintezet-alapitasanak-engedelyezese.pdf>
- MNB (2019c): Hitelintézetek működésének engedélyezése; elektronikus dokumentum, <https://www.mnb.hu/letoltes/hitelintezet-mukodesenek-engedelyezese-1.pdf>
- Varga József (2011): A belföldi fizetési forgalom. In: Tatay Tibor, Vágyi Ferenc Róbert, Varga József (szerk.) A pénzügyi intézményrendszer Magyarországon 2011. 418 p. Sopron: Soproni Felsőoktatásért Alapítvány, 2011. pp. 34-59. (ISBN:978-963-89173-1-7)
- Varga József (2016): A helyi pénz megjelenése és szerepe a gazdaságban. In: Kerekes Sándor (szerk.) Pénzügyekről másképpen: Fenntarthatóság és közösségi pénzügyek. 249 p. Budapest: CompLex Wolters Kluwer, 2016. pp. 161-208. (ISBN:978-963-29558-5-8)
- Varga József (2018): A helyi pénzrendszerek közgazdasági és társadalmi elfogadottsága. KÖZÉP-EURÓPAI KÖZLEMÉNYEK 11:(2 / No. 41) pp. 133-141.